

Lugemisisu loovülesanne „MEIE TOIMETUS“.

Sihtgrupp: II kooliastme õpilased (4.-6. klassid)

Eesmärk: Motiveerida II kooliastme õpilasi Lugemisisu programmis kaasa lööma läbi loovülesannete, kuhu on oskuslikult ja veidi varjatult peidetud lugemise „vajadus“.

“Meie toimetus” on pikema aja vältel (näiteks sügisest kevadeni) toimuv projekt, mille tulemusena valmib klassi ajaleht. Siin on nii individuaalseid kui meeskonnatööd nõudvaid ülesandeid. Projekti käigus saab lugeda, kirjutada, luuletada, otsida, uurida, joonistada ja nuputada - igaühele midagi, mis tema silmad särama lööks. Hooaja jooksul võib ülesandeid käia tegemas raamatukogus (mitmed ülesanded eeldavad raamatukogust raamatute leidmist ja kasutamist), mõnda ülesannet saab õpetaja soovi korral läbi viia ka koolis.

Prindi välja AJALEHT formaadis A3. Kui raamatukogus värvilist printerit pole, siis uuri võimalust koostöös õpetajaga see koolis printida. Teibi õiged lehed kokku, et moodustuks ajaleht. Esimene ja viimane leht jne. Lehekülg, kus mõlemal pool on uuriv ajakirjandus, jääb üksikuks.

ÜLESANNE NR. 1

Sissejuhatus: Tutvusta projekti. Juhi tähelepanu, et ees on ootamas mitmekesised ülesanded ja anna noortele teada, et ülesannetes on palju meeskonnatööd ja valikuvabadust. Maanda pinget, et ees on ootamas midagi rasket - kuna maitseid ja eelistused on erinevad, siis on ka selles projektis ülesandeid igale maitsele.

Arutlege kirjanduse üle - kas ja mida noored lugeda armastavad/miks ei armasta.

1. Sissejuhatus- Mis on ajakirjandus?

Ajalehed ja ajakirjad on koos raadio, televisiooni, internetiga peamised infokanalid, mis:

- annavad uut infot maailma kohta
- avardavad maailmapilti

- tutvustavad kultuuri
- pakuvad meelelahtutust.

Milliseid uudiseid ajalehtedes kirjutatakse? Poliitika, ajalugu, maailm, kultuur, sport, krimi, ilm, teadus jne. Uuriv ajakirjandus, kõmu ja seltskonnakroonika - mis on neil vahet?

Milliseid ajalehti või ajakirju te oskate nimetada? Mille poolest nad erinevad? Võib näitena kasutada ka valikut raamatukogu ajalehtedest ja ajakirjadest.

Kes töötavad ajalehes? Peatoimetaja, toimetajad, keeleteimetajad, reporterid, fotograafid, kunstnikud, disainerid, reklaamiosakond.

- 2. Mõtleme ajalehele nime.** Jaga klass väiksemateks gruppideks (3-4-liikmelisteks). Iga grupp mõtleb välja oma pakkumise(d), mis võiks olla ajalehe nimi. Arvestada võiks etteantud ruumi. Sissejuhatuseks võib arutada, milliseid ajalehti nad teavad Eestis ja mujal maailmas. Iga grupp tutvustab teistele oma pealkirja/nime ja arutluse ning hääletuse teel jõutakse demokraatlikult otsusele, mis saab klassi lehe nimeks. Edasi valitakse kunstnik(ud), kes pakutud nime avalehe päisesse kujundavad. Avalehele liimitakse programmis osalemise kinnituseks kõikide laste näopildid, mille nad ise joonistavad märgi sisse. **Lisa 1- Näomärgid.**
- 3. Sissejuhatus järgmiseks ülesandeks- lugemine/arvustamine.** Jaga klass kaheksaks grupiks. Võimalusel anna igale grupile tutvumiseks **Lisa 2- Raamatute tutvustused.** Iga grupp tutvub raamatutega ja valib välja ühe raamatu, mille kõik grupiliikmed läbi loevad. (Igat raamatut võib valida üks kord.) Teise ülesande täitmise eelduseks on see, et valitud raamat on läbi loetud. Valitud raamatu kaanepilt lõigake välja ja liimige ajalehte ülesande nr 2 juures olevasse kasti. Raamatukogus saab anda noortele nimekirjas olevaid raamatuid uurida (kui mõni neist juhtumisi raamatukogust puudub, võib selle ka valikust üldse eemaldada). Planeeri koos noortega ajaperiood, mille jooksul kõik meeskonnaliikmed raamatu jõuavad läbi lugeda.

ÜLESANNE NR. 2

Raamatuarvustus

Nüüd on kõikidel valitud raamat läbi loetud. Hea, kui igal meeskonnal on üks raamat töövahendina käepärast olemas. Enne raamatu arvustamist on hea noortega veidi arutada ja näpunäiteid jagada.

Nõuandeid algajale raamatuarvustuse kirjutajale. Raamatuarvustus on teose analüüs ja põhjendatud hinnang. See koosneb pealkirjast, arvustatava raamatu andmetest, sissejuhatusest, põhitekstist ja lõpetusest. Arvustuse pealkiri peaks tooma esile sinu arvustuse olulisima mõtte. Raamatu andmed (kirjanik, teose pealkiri, illustraator, tõlkija, kirjastus, ilmumisaasta; võimalusel raamatu kaanepilt) aitavad arvustuse lugejal teose soovi korral hõlpsalt üles. Arvustuse sissejuhatuses saab tutvustada lühidalt autorit ja illustraatorit ning teost. Pane kirja, miks valisid just selle raamatu. Nimeta teose žanr, peamine teema, too esile peategelased ja põhisündmused (ilma lugejale lõpplahendust reetmata). Arvustuse põhiosa

on analüüs. Siin hinda teost ning selle illustratsioone, põhjenda oma arvamust. Ilmestamiseks saad teosest näiteid tuua ja võrrelda raamatut teiste varem loetutega. Hoidu solvangutest, aga too siiski esile ka see, mis sulle ei meeldinud või oleks võinud teisiti olla. Lõpetuses korda oma põhiarvamust teose kohta ning too esile, kellele ja miks võiks teos lugemiseks sobida.

Pane tähele:

- Arvustus on sinu looming, seepärast kasuta võimalikult isikupärast, kuid siiski täpset väljendusviisi.
- Pea meeles, et kellegi teise sõnastatud mõtet kasutades on oluline sellele arvustuses viidata kas teksti sees või kirjutise lõpus.
- Peale esimese variandi valmimist loe tekst hoolikalt läbi ning leia vead ja kordused.

Arvustuse kohta annab näpunäiteid Kätlin Vainola [SIIN](#)

<https://youtu.be/tDVQA0JSWYw>

Seekord ei ole eesmärk põhjaliku analüüsi kirjutamine, vaid meeskonnatöö tulemusena raamatu tutvustamine ja omapoolse peamise hinnangu andmine. Selleks kasutage **Lisa 3-Raamatuarvustus**. Noored arutavad oma tiimiga etteantud küsimusi ja leiavad vastused. Kui mustand valmis, siis kirjutavad nad arvustuse puhtalt ajalehte.

ÜLESANNE NR. 3

Luule

Jaga klass 3-liikmelisteks gruppideks. Iga grupp tõmbab endale loosiga luuletaja. **Lisa 4-Luuletajad**.

Iga grupp tutvub luuletaja loominguga ja võtab veidi aega tema luuletuste lugemiseks. Võib anda ülesande, et igaüks loeb oma meeskonnale luuletusi ette. Iga meeskond valib luuletustega tutvumise järel ühe luuletuse, mis neid enim kõnetas.

Välja valitud luuletus loetakse ette kogu klassile. Anna meeskondadele luuletuse ettekandmiseks veidi ettevalmistusaega. Kui ülesannet teha koolis, siis võib ettevalmistus olla ka kodune ülesanne. Iga grupp otsustab ise ettekandmise viisi - kas loetakse ühiselt, jagatakse salme, loeb üks ja teised teevad taustaks rütmi/muusikat, esineb solist või duo vms. Luuletusest võib ka laulu teha. Olge loovad!

Lõpetuseks kirjutab iga laps endast teemantluuletuse, kus esimeseks nimisõnaks on iseenda nimi:

- Esimene rida** – üks nimisõna (tähistab seda, millest/kellest luuletuses kirjutad)
Teine rida – kaks omadussõna (kirjeldab seda, millest/kellest kirjutad)
Kolmas rida – kolm tegevust väljendavat sõna (-mine-lõpulised)
Neljas rida – neljast sõnast koosnev lause (luuletuse sisu kohta)

Viies rida – üks nimisõna, mis kordab või varieerib luuletuse esimest rida (sünonüüm = sarnase tähendusega sõna). Näiteks Kaarel = poiss, marakratt, spordipoiss, kutt, Karla, viiemees jne

NIMISÕNA

OMADUSSÕNA, OMADUSSÕNA

TEGUSÕNA, TEGUSÕNA, TEGUSÕNA

NELJA SÕNALINE LAUSE ENDA KOHTA

SÜNONÜÜM

Luuletuste puhtandite jaoks kasuta **Lisa 5- Teemant**.

Valminud luuletusest vormige tore klassipilt luulevormis. Liimige need luuletused ajalehte.

ÜLESANNE NR. 4

Uuriv ajakirjandus

Jaga klass kaheksaks gruppiks. Iga grupp valib ühe autori, kelle kohta tuleb teha väike uurimus, et täita ära kirjaniku ankeet. Vaata **Lisa 6- Ankeet**.

Mitmesugust infot lastekirjanike ja raamatuillustraatorite ja nende loomingu kohta pakub andmebaas ellsa.ee. Raamatute kirjeldusi leiab raamatute tagakaanelt, raamatukaupluste kodulehtedelt ja mujalt internetist. Julge ja viisakas noor võib proovida kirjanikule ka kirjutada ja ühte-teist uurida- mine tea, äkki vastab. Ülesande lahendamiseks võib anda gruppidele aega, et kodus iseseivalt uurimus teha. Noored võivad jagada etteantud küsimused omavahel ära. Igaüks leiab vastuseid. Ülesande võib sooritada raamatukogus/klassis kohapeal, nutitelefone kasutades leiab vastused kõikidele küsimustele. Kui ülesanne täidetud, siis kirjutage vastused puhtalt ajalehte. Vastuste kirjutamisel ajalehte võib kasutada ka kunstnike abi!

ÜLESANNE NR. 5

Illustratsioon

Sissejuhatuseks räägi lastega illustratsioonist ja eesti illustraatoritest. Abistav materjal on **Lisa 7- Illustratsioon**. Sealt saab põgusa ülevaate eesti illustraatoritest.

Loovülesanne **Lisa 8- Pildid**.

Igaüks saab valida endale meelepärase pildi. Pildid on eesti illustraatorite joonistatud. Pool pilti on olemas ja teine pool on vaja endal luua. Kirjuta illustraatori nime kõrvale oma nimi. Pildid lõigake välja ja looge neist ajalehe illustratsioonilehele kollaaž.

LÕPPSÕNA ehk KÕIGE TÄHTSAM!

Loomingulised ülesanded avardavad sinu teadmisi laste- ja noortekirjandusest ja illustraatoritest. Ehk tekkis sul selle töö käigus huvi veel mõnda raamatut lugeda? Mõne raamatu tutvustus või kirjaniku elulugu või kunstniku käekiri oli ehk nii inspireeriv, et temaga veelkord raamatukaante vahel kohtuda. Head Lugemisisu.

Kuidas edasi?

- Kui sulle meeldis arvustada, siis võid end proovile panna arvustamiskonkursil “Kapsas” - uuri lisa [siit](https://elk.ee/opetajale/konkursid-lastele-ja-noortele/arvustusvoistlus-kapsas/) (<https://elk.ee/opetajale/konkursid-lastele-ja-noortele/arvustusvoistlus-kapsas/>)
- Kui sulle meeldib tekstide väljamõtlemine ja kirjutamine, siis Eesti Lastekirjanduse Keskuses toimub loovkirjutamise huviring (seda saab teha ka zoomis, ükskõik kus paigas Eestimaal sa elad) - vaata lisa [siit](https://elk.ee/kulastajale/huviringid-ja-tegelused-tallinnas/) (<https://elk.ee/kulastajale/huviringid-ja-tegelused-tallinnas/>)
- Kui sul oleks vaja küsida nõu, mis sobiks kokku just sinu maitse ja huvidega, siis saad nõu küsida oma raamatukoguhoidjalt ja raamatudoktorilt - saada talle kiri raamatudoktor@elk.ee ja vaata soovitusi ka ajakirjast Hea Laps.
- Kas sa ajalehe tagakaant juba vaatasid?

Kohtumisteni!

Katrin Tõnisson

Eesti Lastekirjanduse Keskuse

„Lugemisisu“ programmi koordinaator

Tel: 6177233, 55594314, e-post katrin@elk.ee